

**VICTOR GAIDEEC,
NORD NEWS**

DINAMICI DE SECURITATE ÎN NORDUL REPUBLICII MOLDOVA

Policy Brief

Dinamici de securitate în nordul Republicii Moldova

Introducere

După începerea invaziei pe scară largă a Federației Ruse în Ucraina la 24 februarie 2022, situația de securitate în Republica Moldova s-a deteriorat semnificativ, atât în ceea ce privește amenințările externe, cât și cele interne. Amenințarea directă că armata rusă ar putea să deschidă un coridor sudic de-a lungul malului Mării Negre, ajungând la frontierele internaționale recunoscute ale țării noastre și să obțină legături terestre cu așa-numita Transnistria, unde se află Grupul Operativ al trupelor ruse, a dispărut după câteva luni de la începutul războiului. Aceasta a eliminat amenințarea de invazie a armatei ruse în Moldova, căreia Chișinăul nu ar fi putut să-i facă față, având în vedere dimensiunea și starea armatei naționale, precum și orientările pro-ruse ale unei părți semnificative a populației.

Cu toate acestea, Moscova, folosind metode hibride, a continuat să creeze amenințări la adresa securității Republicii Moldova. Având resurse financiare enorme, precum și profitând de faptul că mulți ani după obținerea independenței de către Chișinău, Rusia a acționat liber în spațiul informațional, implantând în mințile telespectatorilor etichete și narrative avantajoase, Kremlinul destabilizează situația internă din țara noastră. Situația economică dificilă din Republica Moldova este folosită de Kremlin pentru a submina încrederea populației în instituțiile statale, pentru a scădea încrederea locuitorilor în calea europeană de dezvoltare și pentru a conduce țara cu forțe pro-ruse.

Amenințările la adresa securității naționale

Printre amenințările la adresa securității naționale a Republicii Moldova se numără cele direct legate de evoluția războiului rus-ucrainean și cele care au apărut în legătură cu intensificarea influenței Kremlinului asupra situației interne din țara noastră.

➤ Amenințările legate de războiul ruso-ucrainean

Printre acestea se numără factorii **militari, economici și ecologici**.

- Amenințări militare:

Chiar dacă amenințarea de ieșire a armatei ruse la granițele Republicii Moldova a dispărut, practica a demonstrat că țara noastră nu este protejată de consecințele atacurilor Moscovei cu rachete și drone. Căderea fragmentelor de rachetă a fost înregistrată de patru ori în nordul Moldovei la sfârșitul anului 2022 și începutul anului 2023. Și atacurile dronelor rusești asupra infrastructurii portuare din Ucraina au dus deja de mai multe ori la căderea dronelor pe teritoriul României, în apropierea imediată a granițelor țării noastre. Acest lucru a determinat Chișinăul să se preocupe de apărarea antiaeriană și să achiziționeze de la compania franceză THALES un sistem de supraveghere a spațiului aerian, care a ajuns în țară în decembrie 2023¹.

"În contextul regional actual, securitatea cetățenilor noștri este o prioritate. Incidentele recente de încălcare a spațiului aerian al țării noastre au concentrat atenția autorităților asupra necesității urgente de a consolida capacitatea de apărare a Moldovei. Acest sistem va monitoriza întregul spațiu aerian al țării, completând măsurile luate pentru echiparea Armatei Naționale în conformitate cu standardele internaționale. În acest sens, doresc să mulțumesc

¹ В Молдову доставили часть системы ПВО. «Это радар нового поколения» // <https://newsmaker.md/rus/novosti/foto-v-moldovu-dostavili-chast-sistemy-pvo-eto-radar-novogo-pokoleniya/>

conducerii țării pentru atenția acordată sectorului de apărare și partenerilor noștri externi, inclusiv Franța, pentru sprijinul lor în atingerea acestui obiectiv", a declarat ministrul apărării al Republicii Moldova, Anatolie Nosatîi.

Cu toate acestea, simpla supraveghere a spațiului aerian nu este suficientă, iar pentru anul 2024 este planificată achiziționarea de rachete de apărare antiaeriană, care vor fi destinate să sporească securitatea statului.

- **Amenințarea economică:**

Încă înainte de începutul războiului, am observat o creștere bruscă a prețurilor la gaze și alte resurse energetice, iar odată cu începutul războiului ruso-ucrainean, situația s-a înrăutățit. Acțiunile militare în Ucraina și în zona Mării Negre au dus la perturbarea lanțurilor logistice, întreruperea transporturilor de mărfuri prin porturile din sudul statului vecin. De asemenea, au fost distruse depozitele de petrol din Ucraina. Toate acestea au lovit grav economia Republicii Moldova și bunăstarea locuitorilor locali, determinând creșterea prețurilor, inclusiv la combustibili, ceea ce, la rândul său, duce la creșterea prețurilor la bunuri și servicii. Întârzierea lanțurilor logistice are un impact și mai negativ asupra pieței interne din Moldova. Situația economică dificilă destabilizează societatea, conducând la creșterea sentimentelor anti-guvernamentale, alimentate de forțele politice opoziționiste pro-ruse, care propagă știri false despre gaz la 10 lei și așa mai departe.²

- **Amenințarea ecologică:**

Din cauza acțiunilor de război din regiunea Mării Negre, are loc o masivă ucidere a faunei și poluarea mediului³. Unul dintre cele mai mari incidente poate fi considerat explozia barajului Hidrocentralei Kahovskaia, care a avut loc la 6 iunie 2023, afectând grav mediul înconjurător.

"Atunci când apa se deplasează cu mare viteză, ridicând noroiul de pe fund, ea ia cu ea materiale, gunoaie și substanțe toxice, tot ce întâlnește în cale. Acolo sunt mici așezări, stații de epurare, bazine de decantare, mici întreprinderi industriale. De asemenea, un port a fost inundat, unde se aflau terminalele de petrol. Acesta era folosit pentru transportul pesticidelor și a altor substanțe poluante. De asemenea, desigur, trebuie să ne amintim că în unele zone afectate pot rămâne muniții", a declarat Andrea Hinwood, principalul cercetător științific al Programului ONU pentru Mediu (UNEP)⁴.

Toate acestea nu pot să prezinte o amenințare și pentru ecologia Republicii Moldova. Nu trebuie uitat că atacurile rusești asupra infrastructurii energetice a Ucrainei ar putea afecta hidrocentralele ucrainene de pe Nistru, ceea ce ar reprezenta deja o amenințare directă și imediată pentru țara noastră, în special pentru regiunile nordice, deoarece ar fi afectate în cazul ruperii barajelor.

➤ **Amenințările legate de intervenția Federației Ruse în afacerile interne ale Republicii Moldova**

Dacă vorbim despre amenințările legate de activitatea intensificată a Kremlinului în arena internă a Republicii Moldova, cea mai periculoasă activitate hibridă constă în susținerea de către

² Репортаж NordNews - Митул gazului de 10 lei // <https://youtu.be/6JRg0wHnjsA> -

³ Всплеск смертей: в Черном море массово гибнут дельфины из-за экоцида РФ // <https://focus.ua/voennye-novosti/614383-splek-smertey-u-chornomu-mori-masovo-ginut-delfini-cherez-ekocid-rf-rozsliduvannya-foto>

⁴ Подрыв Каховской ГЭС: последствия для экологии и риски для населения // <https://ru.euronews.com/2023/06/09/enst-dam-burst-consequences>

Moscova a unor partide politice și o legătură din ce în ce mai evidentă cu oligarhul fugar Ilan Șor. Încă din noiembrie 2023, liderul socialiștilor, Igor Dodon, a vizitat Rusia, unde, în același timp, conform informațiilor furnizate de jurnaliști, a făcut o vizită și Ilan Șor⁵. Legăturile strânse ale fostului președinte al Moldovei cu Moscova erau cunoscute de mult timp. În special, în 2022, Rise Moldova a publicat o anchetă⁶, în care se vorbea despre modul în care Igor Dodon primește bani din Rusia și despre legăturile sale cu Igor Ceaika, fiul fostului procuror general al Federației Ruse, care în octombrie 2022 a fost printre cei 9 oameni sancționați de SUA pentru implicarea în operațiunile Kremlinului și pentru faptul că conducerea Rusiei desfășoară "*campanii consecutive de influențare dăunătoare*" în Moldova și corupe sistematic politicienii locali. Nu trebuie uitată nici poziția deschis pro-rusă a lui Igor Dodon, care constant pledează pentru dezvoltarea cooperării între Chișinău și Moscova. De asemenea, trebuie menționat că, în al doilea an de invazie rusă pe scară largă în Ucraina, el continuă să îl felicite pe președintele rus Vladimir Putin cu ziua sa de naștere, dorindu-i "*sănătate, putere și bunăstare*". În timp ce președintele rus este o persoană pentru care Curtea Penală Internațională din Haga a emis un mandat de arestare.

În Bălți, cum se știe, partidul socialiștilor l-a propus pe Maxim Moroșan la alegerile primarului din 2023, care a trăit mult timp în Rusia și a fost implicat în legături cu autoritatea criminală Grigore Karamalak^{7 8 9}, mai cunoscută în lumea interlopă ca "Bulgarul". Trebuie amintit că Karamalak locuiește de mulți ani în Rusia și se ocupă acolo de politică. A emigrat în Federația Rusă la sfârșitul anilor '90, după ce în Moldova i-au fost inițiate mai multe cazuri penale pentru organizarea unei grupări criminale care a comis o serie de omucideri și jafuri, se ocupă de răpiri, șantaj și banditism. Atât Karamalak, cât și Moroșan au fost implicați în activități în teritoriile ucrainene ocupate de Rusia. Maxim Moroșan nu a reușit să devină primar la Bălți, pierzând turul al doilea al alegerilor în 2023 în fața candidatului de la "Partidul Nostru", Alexandru Petkov, dar totuși a intrat în funcție, devenind consilier municipal. În mod practic imediat, au început să apară conflicte la ședințe, inclusiv din cauza faptului că Renato Usatîi l-a acuzat pe Pavel Voicu și pe Moroșan de legături cu lumea interlopă¹⁰. Acest lucru creează o atmosferă tensionată pe scena politică a celui mai mare oraș din nordul Moldovei.

Ilan Șor a negat mult timp legăturile sale cu Rusia, însă pe 27 decembrie 2023 a declarat deschis că Republica Moldova ar trebui să se orienteze spre est, unde va avea mult mai multe oportunități și beneficii. De asemenea, a criticat Uniunea Europeană, pe care a acuzat-o că distruge locurile de muncă în țara noastră: "*Uniunea Europeană a adus Moldova la ruină, la sărăcie. Prieteni, treziți-vă! În Moldova trăiesc puțin peste un milion și jumătate de oameni. Este groază și frică. Copiii voștri, nepoții voștri, părinții voștri muncesc în străinătate de dimineață până seara pentru a trimite bani acasă pentru o bucată de pâine, pentru că tocmai Uniunea Europeană a făcut astfel încât Moldova să nu aibă locuri de muncă*".

⁵ Reuniune obscură la Moscova? Șor, zbor privat spre Istanbul și de acolo spre Rusia; Urmează să ajungă și Dodon // <https://www.jurnal.md/ro/news/6d05d9d96ddc297f/reuniune-obscura-la-moscova-sor-cu-avionul-lui-abramovici-zboara-ncolo-urmeaza-sa-ajunga-si-dodon.html>

⁶ rise.md, расследования – Рубли на Додона // <https://www.rise.md/rusa/рубли-на-додона/>

⁷ Майская акция Санду под угрозой «титушек» Болгары? // <https://nordnews.md/ru/foto-majskaya-akczija-sandu-pod-ugrozoi-titushek-bolgara/>

⁸ INTERLOPI ȘI... FILANTROPI. Invazia transfrontalieră a „bunății ruse” // <https://anticoruptie.md/ro/investigatii/social/interlopi-si-filantropi>

⁹ Репортаж NordNews - Битва за Бельцы: Шор, Москва и криминал. Кто разыграет пост примара // https://www.youtube.com/watch?v=FQU_Hca-0dc

¹⁰ Первый скандал в Бельцком мунсовете // <https://nordnews.md/ru/video-pervyj-skandal-na-belczkom-munsovete-on-nazval-menya-kem-narkodilerom-ublyudok/>

Această declarație reprezintă o dezinformare și o manipulare obișnuită. Datele furnizate de **Agencia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOF)** la cererea portalului **Stopfals.md**¹¹, arată că, în 2023, în Republica Moldova au fost înregistrate peste 32 de mii de locuri de muncă vacante. Deși acest număr a fluctuat, rămâne totuși relativ stabil în ultimul deceniu. Numărul de locuri de muncă vacante a atins un maxim în 2018 - peste 49.000, apoi a scăzut brusc în următorii doi ani, iar în 2020 a început din nou să crească.

№	Показатели	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	Число вакантных рабочих мест, зарегистрированных в течение года	37530	41536	42345	44612	45426	49200	34283	24101	28740	32109	32219

Și numărul șomerilor variază de-a lungul anilor, dar din 2021 se observă o tendință de scădere a acestui indicator. În 2023, numărul lor a atins cel mai scăzut nivel - 26.500 de șomeri înregistrați (adică mai puțini oameni fără loc de muncă decât locuri de muncă disponibile).

№	Показатели	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	Число безработных, зарегистрированных в течение года	43463	42166	50612	50061	42119	35544	31484	50248	37050	35003	26506

Astfel vedem cum politicienii pro-ruși încearcă să submineze cursul european al Republicii Moldova.

În plus, s-a aflat că Ilan Șor a vizitat Rusia în februarie 2024. Oligarhul fugit chiar a declarat că intenționează să se mute în Federația Rusă. Moscova a refuzat să-l extrădeze Republicii Moldova¹².

De asemenea, merită menționat că în septembrie, în Bălți, precum și în alte părți ale țării, au început să fie instalate corturi ale partidului "Renaștere", care adună semnături pentru organizarea unui referendum privind aderarea la Uniunea Economică Eurasiatică (UEE), principalul jucător al căreia este Federația Rusă. Reprezentanții partidului au încercat în paralel să convingă în privința necesității și importanței cooperării cu Moscova. Membrii partidului au organizat, de asemenea, întâlniri online cu deputații Dumei de Stat a Rusiei, iar Natalia Parasca s-a întâlnit cu atașatul de presă al Ministerului rus de Externe, Maria Zaharovacare s-a remarcat în cariera sa prin mai multe declarații aspre și agresive la adresa autorităților moldovenești. Aceste acțiuni și planuri pro-ruse beneficiază de susținerea semnificativă a locuitorilor din nordul Moldovei. Amintim că pe 15 septembrie, deputatul din Parlamentul Republicii Moldova, Alexandr Nesterovski, care ulterior și-a depus candidatura pentru funcția de primar al municipiului Bălți, a rupt steagul Uniunii Europene într-un protest la Chișinău, continuând să promoveze idei pro-Kremlin, anti-europene: *"Pe lângă distrugeri, prin acest "drum spre Europa" li se încearcă impunerea unor valori străine nouă: în școli se impun valorile LGBT, încearcă să apese și să interzică biserica ortodoxă moldovenească"*¹³.

¹¹ ФЕЙК: Евросоюз уничтожил рабочие места в Республике Молдова // <https://stopfals.md/ru/article/feik-evrosoyuz-unichtozhil-rabochie-mesta-v-respublike-moldova-180894>

¹² РФ отказалась выдавать Молдове беглого депутата Илана Шора // <https://www.dw.com/ru/rossia-otkazalas-vydavat-moldove-beglogo-deputata-ilana-sora/a-68259735>

¹³ Оф. страница А. Нестеровского в Facebook - пост от 15/09/23 // <https://www.facebook.com/nesterovschi/posts/pfbid035zG2G3DGbiWLxefiMU9vziBVejeoJL7iNZiMUKXc3HoqhCuL6DvXvzRhveGwiadh1>

Totuși, atât Nesterovski cât și partidul "Renaștere", în care au migrat și câțiva membri ai PSRM, sunt legate de Ilan Șor¹⁴. Mulți experți consideră că, în contextul scăderii popularității socialiștilor, Kremlinul a decis să parieze pe oligarh¹⁵, însă retragerea din alegeri a unor forțe politice afiliate lui Șor ar putea determina Moscova să facă din nou PSRM prima pe lista sa de susținere. În acest timp, Șor nu a pus toate ouăle în același coș, ci a creat o mulțime de clone și variante de rezervă¹⁶, care aproape că au câștigat în Bălți, dar au fost retrase din cursa electorală în ultimul moment.

Reacția la amenințările la adresa securității naționale

Autoritățile moldovene au încercat să lupte împotriva finanțării ilegale și a corupției electorale. Structurile de forță au efectuat percheziții și au confiscat fonduri¹⁷. Parlamentul a adoptat o serie de amendamente la codul electoral care au privat membrii partidului "Șor" de posibilitatea de a candida. Comisia pentru Situații Excepționale, după ce a analizat raportul privind atacurile asupra Moldovei și intervenția Federației Ruse în procesul electoral, pregătit de Serviciul de Informații și Securitate (SIS), a decis să disqualifice partidul "Șansă", care era de fapt o clonă a partidului "Șor", și candidații săi la funcțiile de primari și consilieri în alegerile din localitățile din Moldova. În Bălți, din al doilea tur al alegerilor pentru primar, Arina Corșicova a fost descalificată, care a beneficiat de sprijinul larg al echipei lui Șor. Cu toate acestea, unii candidați din partidele politice de rezervă, legate de Șor, au reușit totuși să obțină rezultate bune la alegeri. Astfel, Anastasia Svetlicinaia și încă trei candidați din "Forța de Alternativă pentru Salvarea Moldovei" (FASM) au reușit să intre în consiliul municipal Bălți. Însă eliminarea partidelor și a candidaților independenți de pe listele electorale a dus la începerea unor procese judiciare numeroase și îndelungate, punând sub semnul întrebării caracterul democratic al unor astfel de decizii, atât din partea populației, cât și din partea țărilor și instituțiilor occidentale, în special Comisia de la Veneția¹⁸.

¹⁴ Нестеровский из СИЗО «вступил в предвыборную гонку» за пост мэра Бельц // <https://newsmaker.md/rus/novosti/nesterovskiy-vstupil-v-predvybornuyu-gonku-za-post-mera-belts-iz-sizo/>

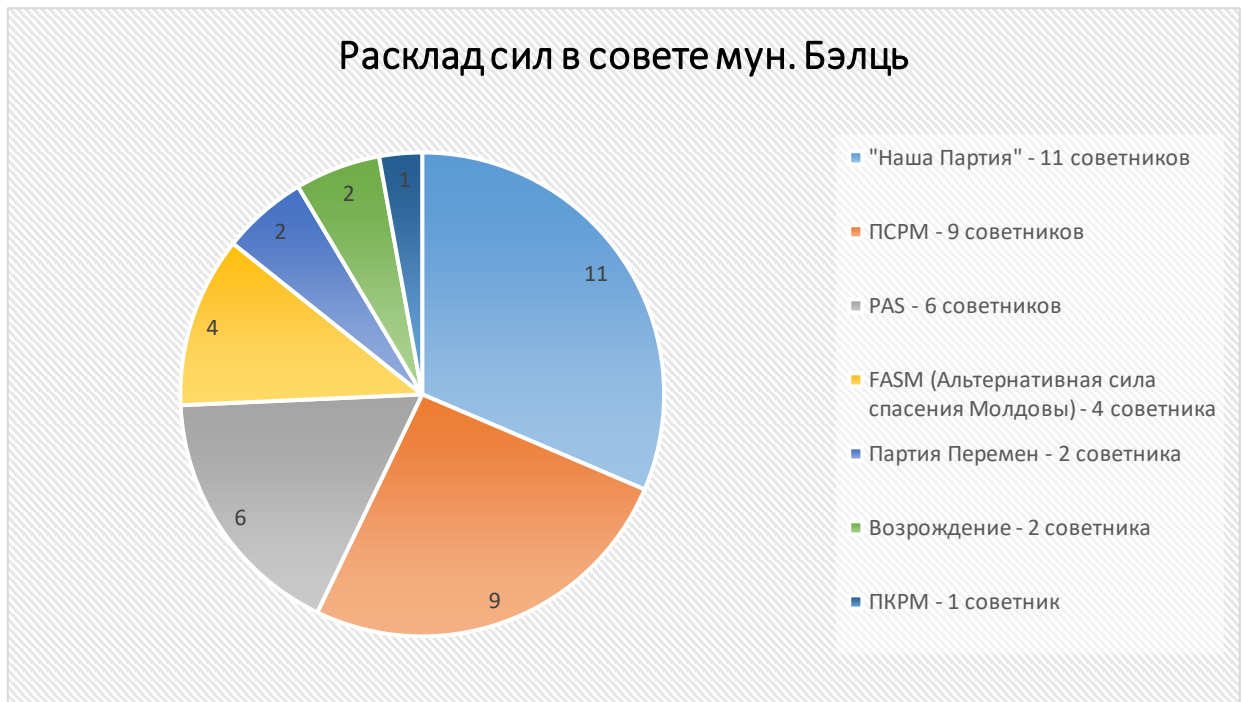
¹⁵ Шор - новый фаворит Кремля // <https://www.jurnaltv.md/news/c4a66abc94be0849/shor-novy-favorit-kremlya.html>

¹⁶ ЗаШОРеная Молдова. Как Илан Шор обложил всю страну кандидатами – «спойлерами» // <https://newsmaker.md/rus/novosti/zashorennaya-moldova-kak-ilan-shor-oblozhil-vsuyu-stranu-kandidatami-spylerami/>

¹⁷ Noi acțiuni în dosarul penal pornit pe faptul finanțării ilegale a partidelor politice // <https://politia.md/ro/content/noi-actiuni-dosarul-penal-pornit-pe-faptul-finantarii-ilegale-partidelor-politice>

¹⁸ Казус «Шор». Могут ли члены неконституционной партии участвовать в выборах? Мнение Венецианской комиссии // <https://newsmaker.md/rus/novosti/kazus-shor-mogut-li-chleny-nekonstitutsionnoy-partii-uchastvovat-v-vyborah-mnenie-venetsianskoy-komissii/>

Расклад сил в совете мун. Бэлць

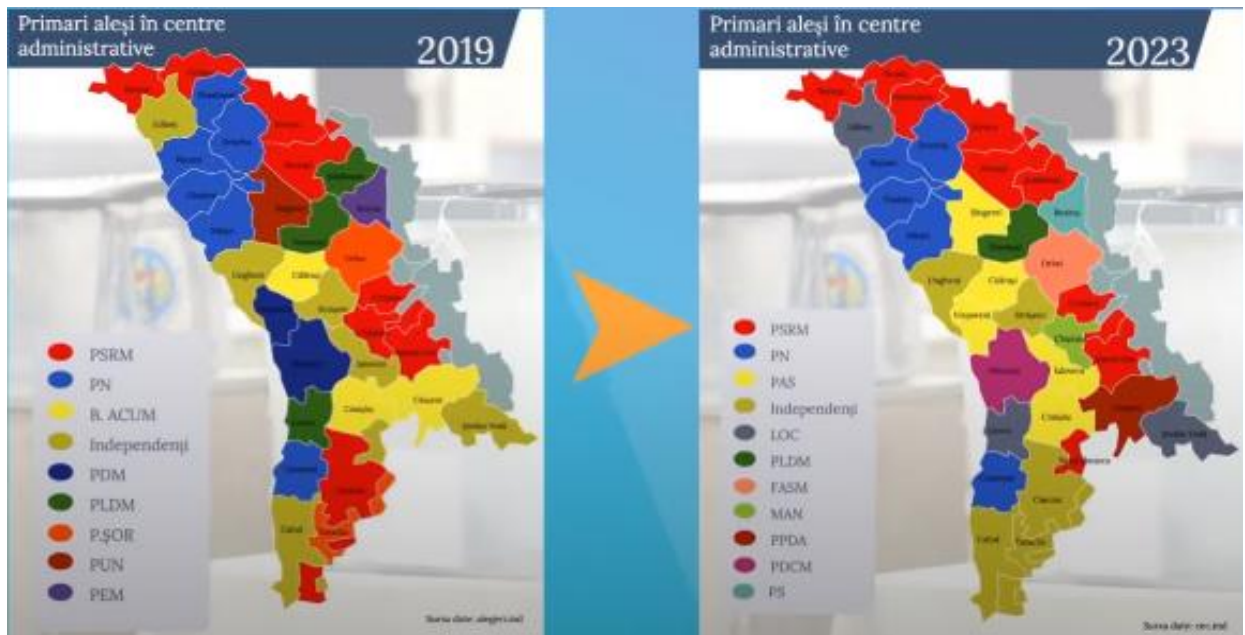

În final, în consiliul municipal din Bălți, format din 35 de persoane, au intrat 16 reprezentanți ai partidelor care pot fi considerate pro-ruse: 9 de la PSRM, 4 de la FASM, 2 de la partidul "Renaștere", 1 de la PCRМ. Merită menționat că în decembrie, primarul municipiului Bălți, Alexandr Petkov, i-a permis echipei lui Șor să decoreze una dintre străzile orașului, iar în ultimele ședințe ale consiliului municipal, "Partidul Nostru", FASM și Renașterea votează împreună în chestiuni disputate, opunându-se tuturor celorlalte partide, lucru reflectat în presă¹⁹. Acest lucru stârnește îngrijorare că "Partidul Nostru" al lui Renato Usatîi a convenit să coopereze cu oligarhul fugar de justiția moldovenească²⁰.

În general, situația din nordul țării după alegerile locale arată în felul următor: în centrele administrative ale raioanelor, PSRM a obținut 5 fotolii de primari, cu unul mai mult decât în 2019; "Partidul Nostru" - 4 fotolii de primari în centrele raionale și unul în municipiul Bălți, cu unul mai puțin decât în 2019; câte un primar pentru PAS și "Liga Orașelor și Comunelor".

¹⁹ Репортаж NordNews - Войны и «подкупы» в Бельцком муниципальном совете. Взаимные обвинения советников // <https://www.youtube.com/watch?v=wYB85GoUd40>

²⁰ Шор оседлал Петкова? Муниципальные советники недовольны новогодней щедростью Таубер // <https://nordnews.md/ru/video-shor-osedlal-petkova-municipalnye-sovetniki-nedovolny-novogodnej-shhedrostyu-tauber/>

Dacă vorbim despre președinții raioanelor, atunci PSRM este în afara competiției. Socialiștii au 6 președinți de raion, PAS - trei fotolii. Câte un fotoliu pentru Partidul Social-Democrat European și Partidul Dezvoltării și Consolidării Moldovei.

Una dintre problemele extrem de importante generate de activitatea lui Ilan Șor este introducerea în mințile populației a unui narativ conform căruia furtul de bani publici este normal, că un politician nu trebuie să fie onest, că îmbunătățirea infrastructurii cu bani furați este acceptabilă.²¹ Cu alte cuvinte, vedem cum imaginea lui Ilan Șor este treptat transformată într-un „Robin Hood moldovean”, care a participat la furt, dar a împărțit cu poporul²². Și acest lucru îi adaugă popularitate, punând sub semnul întrebării viitorul atât al municipiului Bălți, unde formațiunea sa politică este foarte activă încă din 2021, cât și al Republicii Moldova în ansamblu.

Toate acestea sunt însoțite și de promovarea printre oameni a ideilor antiguvernamentale, anti-occidentale și antieuropene. Astfel, am fost martori la cum protestatarii care-l susțineau pe Șor spuneau că strâng bani pentru asasinarea Maiei Sandu și a lui Dorin Recean. De asemenea, nu se poate trece cu vederea legătura strânsă din mintea lor între integrarea europeană și LGBT²³. Ulterior, una dintre persoanele văzute la proteste spunea că Maia Sandu vinde țara Angliei și SUA²⁴:

Reporter NN (RN): *Acum avem stânga Nistrului ocupată de armata rusă, pe tine acum e un breloc cu steagul rusesc.*

Locuitorul din Bălți (B): *Putin a pus un scut pentru ca nici Anglia, Franța, nimeni să nu pătrundă pe teritoriul nostru. Pur și simplu a pus un scut pentru salvarea poporului.*

²¹ Репортаж NordNews - Ремонт дороги в Пелинии - «Шанс» для рекламы Шора. Примар не может назвать стоимость и источник денег // <https://www.youtube.com/watch?v=uc9586icMNM>

²² Протест сторонников Шора в Бельцах: «он один не мог украсть ... у него были сообщники!» // <https://nordnews.md/ru/video-protest-storonnikov-shora-v-belczah-on-odin-ne-mog-ukrast-u-nego-byli-soobshhnikii/>

²³ Protestatarii lui Șor vor să adune bani pentru asasinarea Maiei Sandu // <https://nordnews.md/video-protestatarii-lui-sor-vor-sa-adune-bani-pentru-asasinarea-maiei-sandu/>

²⁴ Забытый бельчанами день. 23 июня отмечается 33 года подписания декларации суверенитета Молдовы // <https://nordnews.md/ru/video-zabytyj-belchanami-den-23-iyunya-otmechaetsya-33-goda-podpisanija-deklaracii-suvereniteta-moldovy/>

RN: *A încercat cineva în afară de Rusia să pătrundă pe teritoriul nostru?*

B: *Foarte multă lume.*

RN: *Când?*

B: *Englezii. Ea (nota red. Maia Sandu) aproape că a vândut deja republica noastră.*

RN: *Cui?*

B: *Angliei, Americii. Noi nu suntem necesari aici.*

RN: *De unde știți că ea a vândut-o Angliei?*

B: *E clar deja.*

RN: *De ce?*

B: *Pentru că vagoanele pleacă din Moldova cu pământ.*

Lupta împotriva propagandei și dezinformării în nord este preluată de mijloacele de informare în masă, cum ar fi NordNews²⁵ și platforma stopfals²⁶.

Amenințările hibride în spațiul informațional al Republicii Moldova

Unul dintre mecanismele prin care ideile pro-ruse, anti-europene, anti-occidentale și anti-ucrainene sunt împământenite în mințile populației sunt mijloacele de informare în masă, mesageri și rețelele sociale. În ceea ce privește nordul Republicii Moldova, un rol semnificativ în acest proces îl joacă canalul de Telegram cel mai popular din nord, "Bălți-online", care avea peste 10.000 de abonați la începutul anului 2024. Încă din vară, canalul a început să promoveze activ pe Ilan Șor, Marina Tauber și echipa lor, menționându-i constant în termeni pozitivi și tăind referirile la faptul că liderul mișcării a fost condamnat în aprilie 2023 la 15 ani de închisoare pentru furtul miliardului și că ar trebui să returneze în bugetul de stat peste 5 miliarde de lei. Acest canal de Telegram răspândește, de asemenea, știri care discreditează autoritățile moldovenești, inclusiv știri false evidente²⁷. "Bălți-online" promovează activ poziția Moscovei în războiul ruso-ucrainean, răspândind știri despre Ucraina doar într-o lumină negativă, fără a menționa bombardamentele cu rachete, loviturile la infrastructura civilă și victimele civile. În acest context, se utilizează destul de des știri false reale; de exemplu, pe 1 decembrie au fost publicate trei știri despre o vizită inventată a lui Ruslan Ștefanciuk, președintele Radei Supreme din Ucraina, în Bălți^{28 29 30}, care presupus că ar fi creat inconveniente șoferilor. Astfel de mesaje găsesc susținerea a unui număr mare de abonați la această platformă, exacerbând sentimentul negativ al populației din nordul țării față de Ucraina, Uniunea Europeană, România și promovând o opinie pozitivă despre Rusia.

²⁵ Платит ли Молдова за газ больше чем Европа? И стоит ли ждать бельчанам снижения тарифа на отопление? // <https://nordnews.md/video-platit-li-moldova-za-gaz-bolshe-chem-evropa-i-stoit-li-zhdat-belchanam-snizheniya-tarifa-na-otoplenie/>

²⁶ ФЕЙК: Республика Молдова разрешила разместить в Маркулештах истребители F-16 // <https://stopfals.md/ru/article/feik-respublika-moldova-razreshila-razmestit-v-markuleshtakh-istrebiteli-f-16-180903>

²⁷ Telegram – Бельцы Онлайн – пост - Президент Майя Санду голосами диаспоры ровно три года назад была избрана президентом Молдовы // https://t.me/balti_online/9449

²⁸ Telegram – Бельцы Онлайн – пост от 01/12/23 // https://t.me/balti_online/9785

²⁹ Telegram – Бельцы Онлайн – пост - https://t.me/balti_online/9787

³⁰ Telegram – Бельцы Онлайн – пост от 01/12/23 // https://t.me/balti_online/9788

"Bălți-online" desfășoară, de asemenea, o campanie activă împotriva mass-mediei care nu împărtășește poziția lor, jucând abil pe fricile pe care ei înșiși le răspândesc printre populație. „A spus șeful Ministerului Economiei și Infrastructurii, Andrei Spinu, într-un interviu la unul dintre mass-media din Bălți sponsorizate de Soros” - astfel au descris ei NordNews³¹. „Este evident că știind despre finanțarea așa-numitelor mass-media "independente" din partea escrocului internațional Soros, precum și de la guvernul român și american, este mult mai ușor să vorbim despre "presa moldovenească independentă" - și au răspuns la alte mass-media³². Puțin mai târziu, "Bălți-online" a trecut la atacuri personale, menționându-l pe jurnalistul Constantin Hairetdinov: „Între timp, jurnalistul din Bălți Constantin Hairetdinov consideră că afirmația despre prețurile ridicate ale gazului în Moldova este un fals, despre care a scris un articol întreg acum o săptămână”³³.

Presiunea asupra presei este exercitată și de politicieni, cum ar fi în 2023 când Maxim Moroșan și echipa sa au venit la sediul NordNews pentru a filma un videoclip cu acuzații la adresa presei³⁴.

De asemenea, trebuie menționat că Ilan Șor folosește activ rețeaua de socializare Facebook pentru promovarea poziției sale și răspândirea știrilor false, inclusiv prin promovarea postărilor prin publicitate, iar sancțiunile nu-i împiedică să facă acest lucru³⁵.

- Elementele legate de rusofobie

"Bălți-online" participă și la exacerbara diviziunii lingvistice din societate, care a început încă din vara cu scandalul din Spitalul din Chișinău, care a fost activ alimentat de politicienii pro-ruși. Decizia autorităților de a schimba legislația, conform căreia legile nu vor mai fi traduse în Monitorul Oficial în limba rusă, a stârnit, de asemenea, o nemulțumire largă în nordul țării. Un mesaj din 1 decembrie în acest canal de Telegram, în care se spune că principalul colaborator al lui Ilan Șor, Marina Tauber³⁶ s-a exprimat împotriva acestei inițiative, a fost susținut de cea mai mare parte a abonaților care au reacționat³⁷.

La începutul lunii februarie, în spațiul online au început să circule mesaje despre amenințări de atacuri teroriste în instituțiile de învățământ din Bălți, unde învață copii vorbitori de limba rusă. Sursa a fost canalul de Telegram "Bălți Game".

³¹ Telegram – Бельцы Онлайн – пост от 19/01/24 - // В аэропорту Бельцы-Лядовены вероятно будет обустроена парковка для перевозчиков, которые проезжают Молдову транзитом, в особенности из Украины// https://t.me/balti_online/10802

³² Telegram – Бельцы Онлайн – пост от 10/01/24 - Телеканалы, у которых отозвали лицензии решением Комиссии по чрезвычайным ситуациям, пока не будут работать // https://t.me/balti_online/10625

³³ Telegram – Бельцы Онлайн – пост от 29/02/24 - Молдаване платят самую высокую цену за природный газ в Юго-Восточной Европе // https://t.me/balti_online/10986

³⁴ Oamenii hotului în lege Grigore Caramalac, alias „Bulgaru”, intimidează jurnaliștii NordNews // <https://nordnews.md/foto-video-oamenii-hotului-in-lege-grigore-caramalac-alias-bulgaru-intimideaza-jurnalistii-nordnews/>

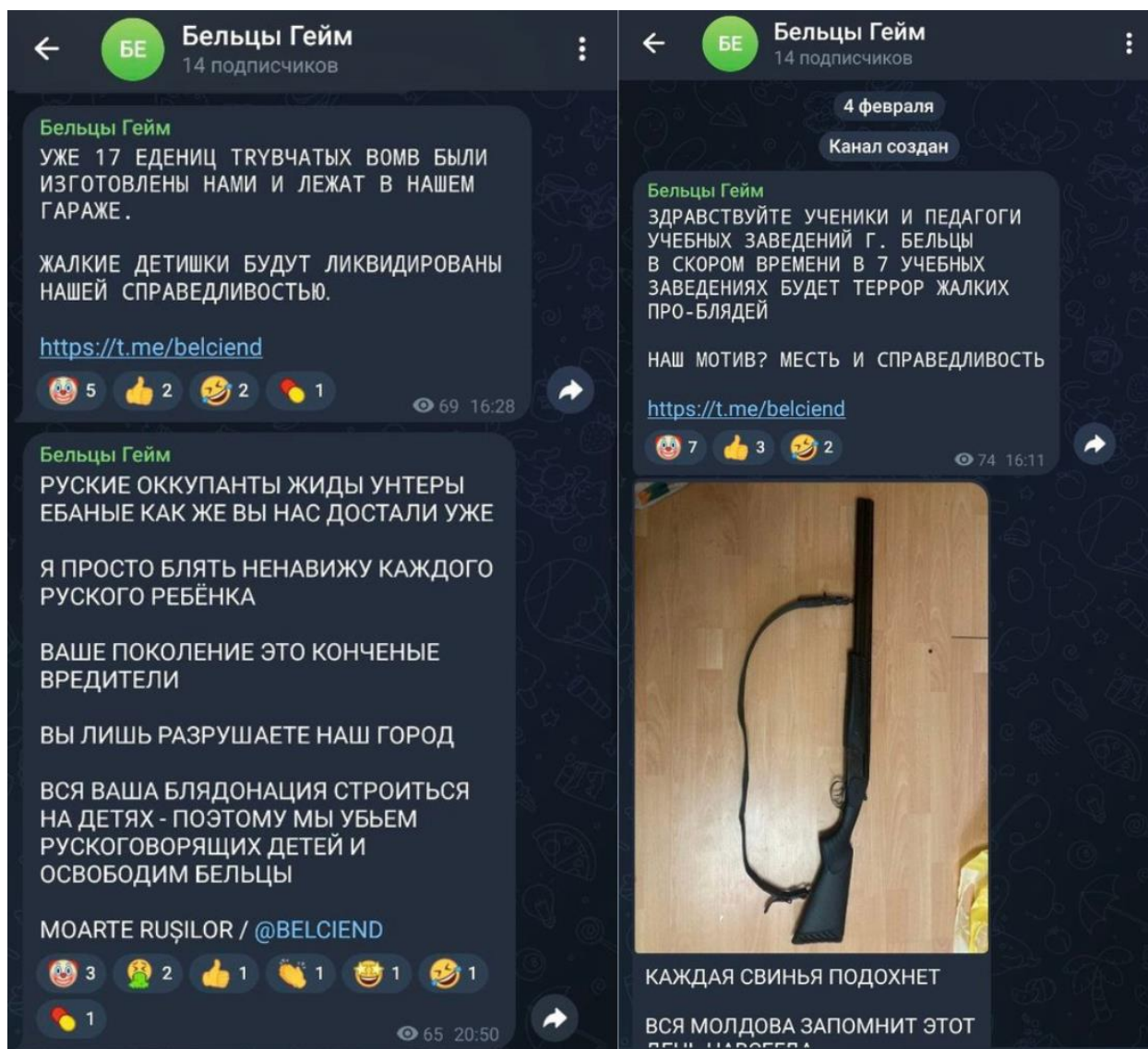
³⁵ NewsMaker – Расследование: В 2023 году Шор потратил на пропаганду в Facebook более \$ 200 тыс. , несмотря на санкции США // <https://newsmaker.md/rus/novosti/rassledovanie-v-2023-godu-shor-potrtil-na-propagandu-v-facebook-bolee-200-tys-nesmotrya-na-sanktsii-ssha/>

³⁶ Оф. страница М. Таубер в Facebook – пост от 01/12/23 // <https://www.facebook.com/MarinaTauberOfficial/posts/pfbid02zfBALuXYXsygbwyAWK144niFZ7A3Lmyo86VX75BTHkLMepBnLrTG7ZN9h239i58jl>

³⁷ Telegram – Бельцы Онлайн – пост от 01/12/23 - Депутат парламента РМ Марина Таубер крайне критично отреагировала на новость про исключение русского языка в Monitorul Oficial // https://t.me/balti_online/9791

Postările au fost scrise în limba rusă, presupus de la naționaliștii socialiști, ele fiind caracterizate de rusofobie și antisemitism. Acest lucru a înspăimântat atât părinții, cât și copiii din orașul Bălți³⁸. Poliția a fost nevoită să intervină:

"Chemăm părinții și copiii din Bălți să-și păstreze calmul în legătură cu răspândirea recentă a informațiilor false pe un canal de Telegram anonim, unde au fost exprimate amenințări la adresa mai multor instituții de învățământ din Bălți. Poliția descrie aceste acțiuni ca fiind un atac hibrid, menit să îngrijoreze cetățenii și să semene panică în societate. Toate instituțiile de stat relevante au luat măsurile adecvate", a declarat purtătorul de cuvânt Diana Fetco, Șeful Departamentului de Comunicare și Protocol al Inspectoratului General al Poliției.

Situația este complicată și de faptul că mulți vorbitori de limbă rusă din nord se simt uneori discriminați. Ei spun că aceasta se întâmplă atât în comunicarea cu oamenii, cât și în contactul cu reprezentanții autorităților și funcționarii publici³⁹.

³⁸ Тревога в школах Бельц. Что говорят власти об угрозах в Telegram в адрес русских школ // <https://tvn.md/ru/video-trevoga-v-shkolah-belcz-cto-govoryat-vlasti-ob-ugrozah-v-telegram-v-adres-russkih-shkol/>

Opinia locuitorilor din nordul Moldovei are o puternică înclinare către Moscova

În nordul Republicii Moldova trăiește o proporție semnificativă a populației vorbitoare de limbă rusă, care în mare măsură a fost crescută în perioada sovietică, cu întregul set de clișee al propagandei sovietice, iar ani de zile de independență au obținut informații în limba rusă din media ruse sau moldovenești, dar pro-ruse. A fost formată o opinie stabilă anti-europeană și pro-rusă. Odată cu începutul războiului ruso-ucrainean și creșterea amenințărilor la adresa securității țării noastre, această problemă a devenit mult mai actuală. Corectarea situației va necesita mulți ani. Măsurile întreprinse de stat pentru retragerea licențelor și blocarea unor canale, mass-media și site-uri, cum ar fi Orizont TV, ITV, Prime, Publika TV, Canal 2, Canal 3, Sputnik Moldova, nu pot oferi un efect imediat, mai ales că blocarea poate fi întotdeauna evitată și vizionarea canalelor rusești poate continua.

Unul dintre exemplele evidente ale unei propagande ruse de succes de-a lungul anilor poate fi faptul că, aproape 2 ani de la începerea războiului și un an de la căderea rachetei la Naslavcea, localnicii susțin încă că a fost o rachetă ucraineană⁴⁰, iar vina pentru război aparține Kievului:

— *A fost o rachetă ucraineană.*

— *Și de ce crezi asta?*

— *De ce? Pentru că rușii nu sunt aici. Ei trag singuri, distrug singuri și spun că e Rusia.*

— *Crezi asta singur sau te uiți la ceva ...*

— *Nu, ne uităm, ne-am uitat. Acum nu ne mai uităm la canalele moscovite. Nu mai sunt.*

— *Dar ce canale urmăreai înainte?*

— *Urmăream canale rusești: Russia 24 și Pervii Kanal. Aveam multe canale rusești, acum nu mai sunt.*

— *Bineînțeles, vina este a Ucrainei. Au început să îi alunge pe oamenii vorbitori de limba rusă.*

— *Și de unde știi că au alungat rușii din case?*

— *Am văzut la televizor. Și acolo sunt oamenii noștri. Verișorii noștri.*

— *Și pe ce canale de televiziune s-a spus asta?*

— *Pe cele rusești? Pe Pervii Kanal.*

— *Și pe ei (nota - rudele) i-au alungat din case?*

— *Le-au interzis să vorbească în limba rusă.*

Concluzii și recomandări

În 2024, Republica Moldova va trebui să organizeze alegerile prezidențiale și un referendum privind aderarea la UE, iar în 2025 vor avea loc alegerile parlamentare. Toate acestea arată că Kremlinul nu va renunța la eforturile sale de a destabiliza situația în țara noastră și de a aduce la

³⁹ Репортаж NordNews - Дискриминация «каждый день»: правда ли, что русскоязычных ущемляют в Бельцах? // <https://youtu.be/5aNQ4F-I-SY>

⁴⁰ Более года с момента падения ракеты в Наславче. Кого винят местные жители //

<https://nordnews.md/ru/video-bolee-goda-s-momenta-padeniya-rakety-v-naslavche-kogo-vinyat-mestnye-zhiteli/>

putere forțele pro-ruse. Vor fi folosite toate instrumentele hibride: dezinformare, propagandă, știri false, manipulare, discreditare a armatei⁴¹. Vor fi continuată folosirea fricilor impuse și a situației economice dificile. Și forțele politice murdare vor face promisiuni imposibile de îndeplinit sau realizabile doar cu ajutorul banilor murdari obținuți de la Kremlin sau din miliardul furat. Un exemplu în acest sens pot fi promisiunile echipei lui Șor de a construi în Bălți un parc de distracții Nordland sau de a deschide aeroportul din Bălți. Republica Moldova se confruntă cu ani dificili înainte, pe care îi vom putea depăși doar prin eforturi comune ale statului, societății, organizațiilor neguvernamentale și mass-media independente. Având în vedere acest lucru, recomandările următoare sunt considerate importante:

- Este necesar să se concentreze eforturile asupra combaterii finanțării ilegale și corupției electorale;
- Este important să se crească transparența autorităților față de reprezentanții mass-media;
- Reforma justiției ar trebui accelerată, necesară pentru soluționarea rapidă a dosarelor și luarea de decizii corecte;
- Este important să se creeze un centru unic de luptă împotriva dezinformării, care, pe lângă informarea populației, să ofere consultanță specialiștilor din mass-media;
- Este necesar să se intensifice contactele cu rețelele sociale, în special Meta/Facebook, pentru a împiedica răspândirea dezinformării plătite prin publicitate de către forțele pro-ruse și oligarhice.

Abrevieri

UEE- Uniunea Economică Eurasiatică

LGBT – Lesbieni, Gay, Bisexuali, Transgender (minorități sexuale)

MAE – Ministerul Afacerilor Externe

ANOFM - Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă

ONU – Organizația Națiunilor Unite

PCRM – Partidul Comuniștilor din Republica Moldova

PSRM – Partidul Socialiștilor din Republica Moldova

SIS - Serviciul de Informații și Securitate

FASM - Partidul "Forța Alternativă pentru Salvarea Moldovei"

PAS – Partidul "Acțiune și Solidaritate"

Acest studiu politico-analitic este elaborat în cadrul proiectului „Consolidarea angajamentului societății civile în protecția securității naționale sub noile amenințări hibride” implementat de către APE în parteneriat cu Nord News, Centrul European „Pro-Europa” din Comrat și Zona de Securitate, finanțat printr-un grant al Institutului pentru Raportare despre Război și Pace (IWPR) cu suportul Biroului pentru Afaceri Externe, Commonwealth și Dezvoltare al Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (FCDO). Opiniile, constatările și concluziile prezentate în acest studiu aparțin autorului și nu reflectă neapărat cele ale IWPR sau ale Guvernului Regatului Unit.

⁴¹ Victor GAIDEEC: Importanța comunicării strategice în contextual reformei sectorului de apărare și formarea unei imagini pozitive despre Armata Națională // <http://www.ape.md/2023/09/viktor-gajdeek-vazhnost-strategicheskoi-kommunikatsii-v-kontekste-reformirovaniya-oboronno-go-sektora-i-formirovaniya-pozitivnogo-imidzha-natsionalnoj-armii/>